

ÚLOHY SLOVENSKEJ FILOZOFIE V BOJI ZA SOCIALIZMUS A MIER

Dovoľte, aby som vašu konferenciu, prvú slovenskú konferenciu filozofov, veľmi srdečne pozdravil v mene Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska. Po tejto konferencii, ktorú treba pokladať za dôležitú udalosť v našom verejnom živote, budú nasledovať ďalšie konferencie slovenských vedeckých pracovníkov: pripravujú sa konferencie historikov, jazykovedcov, ekonomov, konferencie zástupcov viacerých disciplín prírodných a technických vied, atď. Ak sa medzi všetkými týmito konferenciami sišla práve konferencia filozofov ako prvá, v istom smysle ako úvod k ostatným vedeckým konferenciám, stalo sa to iste právom. Veď filozofia má v dnešnej situácii na Slovensku v pomere k ostatným vedám *kľúčové postavenie*, pričom treba uvážiť, že poslanie vied u nás pri výstavbe socializmu vôbec so dňa na deň rastie. Filozofia má kľúčové postavenie pre rozvoj celej ideológie našej ľudovo-demokratickej spoločnosti, pre pokrokový vývin našej vlasti, ktorý sme nastúpili, i pre náš boj za mier, ktorý vedieme po boku mierových síl celého sveta.

Pravda, nejde o *hocakú* filozofiu. Nejde o filozofiu ako univerzálnu vedu, shrnujúcu najrozličnejšie ľudské vedomosti, lebo taká filozofia, aká bola možná povedzme za Aristotela, teda pri nedostatočnom rozvoji ostatných, najmä prírodných vied, už dávno prestala byť aktuálna. Nejde vôbec o filozofiu vykorisťovateľských tried, ktoré vo veľkej časti sveta, i u nás, utrpely porážku a nevyhnú sa konečnej porážke ani v ostatnom svete, akokoľvek nebezpečne zúria pred svojím pádom.

Ide o filozofiu *marx-leninskú*, o *dialektický a historický materializmus*, t. j. o filozofiu ako vedu o najvšeobecnejších zákonoch vývinu prírody, spoločnosti a myslenia, o filozofiu, ktorá podáva vedeckú metódu skúmania a poznávania objektívnej skutočnosti, nezávislej od ľudského vedomia, o filozofiu, ktorá je revolučná, lebo učí *meniť svet* podľa vedecy poznaných zákonov prírody a vývinu spoločnosti. Ide o filozofický základ vedeckého svetonáhľadu robotníckej triedy ako najpokrokovejšej a najrevolučnejšej triedy dejín. Vzťah robotníckej triedy k vedeckej pravde je opačný ako vzťah buržoázie. Triednym záujmom buržoázie je pravdu prekrúcať a potláčať, lebo záujem buržoázie na udržaní kapitalistického zriadenia, najmä v terajšom jeho imperialistickom, úpadkovom období, odporuje objektívnym zákonom spoločenského vývinu, odporuje pravde. Naproti tomu vedú objektívne zákony vývinu k nevyhnutnému uzáveru, že robotnícka trieda má uskutočniť najväčšiu

revolúciu všetkých dôb: má oslobodiť nielen seba, ale aj všetok ľud z jarma kapitalistického vykorisťovania a útlaku a vybudovať v spojení s ostatným pracujúcim ľudom beztriednu, socialistickú a komunistickú spoločnosť. Preto je jej najvyšším záujmom vyhľadávať, nasledovať a bojovne hájiť objektívnu pravdu, a len objektívnu pravdu.

Preto znamená len marx-leninská filozofia, len dialektická a materialistická filozofia cestu vpred. Buržoázna, metafyzická a idealistická filozofia znamená cestu nazad, znamená úpadok.

Ak majú ísť všetky naše vedné odbory naozaj vpred s celou ľudovodemokratickou spoločnosťou, ak jej majú pomáhať kráčať smelšie a rýchlejšie k socializmu, ako to žiada KSČ ústami svojho predsedu, prezidenta republiky súdr. Klementa Gottwalda, je potrebné, aby si úplne osvojili marx-leninskú metodológiu a naučili sa ju aplikovať na tie problémy, ktoré im prináša náš spoločenský vývin, výstavba socializmu. Tu musí teda sohrať naša filozofia priekopnícku úlohu.

Práve tak je potrebné v záujme nášho vývinu k socializmu, aby sa stal marxizmus-leninizmus — ako to povedal súdr. Gottwald na IX. sjazde KSČ — *ideológiou celej našej ľudovodemokratickej spoločnosti*. I v tomto smere prichodí našej filozofii sohrať priekopnícku úlohu.

Keď chceme hovoriť o závažných úlohách vedy a filozofie, ktoré im kladie náš spoločenský vývin v terajšej svojej etape, ako na ne poukázal IX. sjazd KSS, myslíme predovšetkým s radosťou a pýchou na to, akým búrlivým pokrokovým rozvojom prechádza Slovensko od oslobodenia Sovietskou armádou r. 1945, odvtedy, čo sa ujal moci v našej republike ako republike ľudovodemokratickej pracujúci ľud na čele s robotníckou triedou, a najmä od jeho víťazstva nad kontrarevolučným pokusom reakcie o reštauráciu kapitalizmu vo februári r. 1948.

Industrializácia Slovenska, zdvojnásobenie robotníckej triedy a ďalší prírív desaťtisícov pracujúcich do priemyslu, budovanie ťažkého priemyslu ako základu nášho ďalšieho priemyselného a hospodárskeho rozvoja, mechanizácia pôdohospodárstva na prospech našich malých a stredných roľníkov, stále mohutnejúce hnutie JRD, vedúce k spoločnému obrábaniu pôdy, teda k vyšším, socialistickým formám práce aj v pôdohospodárstve, stúpanie národného dôchodku a postupné zvyšovanie životnej úrovne všetkých pracujúcich, na základe hospodárskeho rozvoja veľký rozvoj kultúry — to všetko sú len heslovite naznačené fakty, ktoré nemôžu vyjadriť celú skutočnosť, celý ten bohatý prerod, ktorý prežíva Slovensko pri výstavbe socializmu v našej ľudovodemokratickej Československej republike. A pritom sú to len začiatky cesty, po ktorej postupujeme k vyšším a vyšším cieľom, o akých v minulosti mohli u nás snívať len najväčší rojkovia. Natískajú sa slová, ktorými túto epochálnu zmenu vyjadril na IX. sjazde KSS súdr. Široký: „Staré, kapitalistické

Slovensko so svojou zúfalou bezperspektívnou biedou, so svojou strašnou zaostalosťou, staré kapitalistické Slovensko, ktoré nemalo pre svojich synov a dcéry často ani kúsok tvrdého chleba, Slovensko hromadného vystaňovalectva, masovej biedy na jednej strane a buržoáznej a veľkostatkárskej rozpínavosti na druhej strane, toto Slovensko patrí nenávratnej minulosti. Pred našimi očami vyrastá nové Slovensko, Slovensko pokrokové, Slovensko, kde pánom všetkých bohatstiev a vládcom je pracujúci ľud.”

Tento rozdiel medzi našou prítomnosťou, dnešnými radostnými perspektívami, a na druhej strane medzi nedávnou minulosťou súčasne ukazuje, ako sa zmenily *možnosti našej vedy*. O takých možnostiach, aké má naša veda dnes, nemohlo byť na Slovensku prv ani reči. Jednak preto, že Slovensko bolo pre oneskorený rozvoj kapitalizmu zaostalé a jednak preto, že bolo predsa len kapitalistické. No dnešná spoločenská situácia v Republike a osobitne na Slovensku neposkytuje vede len nikdy nebývalé možnosti, ale ukladá jej aj veľké úlohy a povinnosti. Dnešný a zajtrajší búrlivý rozvoj Slovenska si vyžaduje aj adekvátnu vedu, ktorá by nasrže bola preniknutá ozaj vedeckým, marx-leninským svetonáhľadom, a práve preto by nikdy neunikala do akademických, od života odtrhnutých, zastaralých alebo vyumelkovaných tém a špekulácií, ale zameriavala by sa čo najaktívnejšie, celým svojím bytím na náš narastajúci nový život a jeho problémy, na úzke miesta našej výstavby a na problémy nášho ďalšieho napredovania. Len riešenie týchto problémov umožní ozaj veľkolepý rozvoj našej vedy. To sa týka všetkých vedných odborov. To sa týka i filozofie.

Podobný rozdiel, aký vidíme medzi naším dňom a Slovenskom kapitalistickej minulosti, možno badať aj v prítomnosti — lenže ešte v oveľa priepastnejšej podobe — medzi prudko sa vzťahajúcim socialistickým svetom a medzi upadajúcim a menšiacim sa kapitalistickým svetom, ktorého všeobecná kríza sa stále prehĺbuje. A v tejto konfrontácii sa nám javí aj nebotyčný rozdiel medzi socialistickou a buržoáznou vedou.

Sovietsky sväz, ktorý je už na postupnom prechode od socializmu ku komunizmu, poučuje najživšou rečou, aký rozvoj prináša spoločnosť, v ktorej človek nie je vykorisťovaný človekom. Už doterajší búrlivý rozvoj hospodárstva a kultúry vrcholí v grandióznom stalinskom pláne premeny prírody z r. 1948, ku ktorému sa radia tohoročné usnesenia Rady ministrov SSSR o gigantických projektoch: o stavbe kujbyševskej, stalingradskej a kachovskej hydroelektrárne a o stavbe turkmenského, juhokrajinského a severokrymského kanálu. Súdruh Gottwald napísal o týchto stalinských stavbách, že sú kvalitatívne novým spoločenským javom, že sú to stavby nového obdobia ľudských dejín, ktoré ukazujú

konkrétne celému svetu, aký obrovský rozmach výrobných síl, aký rozmach ľudskej myšlienky, akú hojnosť a bohatstvo prinesie epocha komunizmu. Boj ľudstva s prírodou za jej ovládnutie skutočne ešte nikdy v dejinách nedosiahol a za kapitalizmu ani nemôže dosiahnuť ten stupeň ako tu, kde sa zaplavujú stepi a premieňajú na polia a záhrady púšte, kde sa budujú hydroelektrárne takej kapacity, akých niet nikde na svete, kde sa pomocou atomovej energie idú obracať toky riek atď., atď. Je prirodzené, že takýto rozvoj výrobných síl je možný v Sovietskom sväze len preto, že tam vyspela na primeranú výšku aj veda. Veda v Sovietskom sväze sa vyvíja skutočne tak rýchlo, ako to v upadajúcom kapitalistickom svete absolútne nie je možné. Jednotlivé odbory sovietskej vedy rýchlo prerastajú úroveň vedy v kapitalistických štátoch, či už je to fyziológia, biológia, fyzika, najmä aj atomová fyzika, rôzne odbory technických vied, psychológia, najnovšie — vďaka významnej diskusii, do ktorej zasiahol svojimi geniálnymi prácami Stalin — aj jazykoveda atď., atď., o spoločenských vedách ani nehovoriac.

Je zrejmé — a treba to povedať práve na konferencii filozofov — že tento rozvoj, ktorý nemá pamätníka, je súčasne veľkým víťazstvom ideí marxizmu-leninizmu, ktoré uplatňuje vo svojej politike slávna leninsko-stalinská boľševická strana pod vedením Leninovho nasledovníka, najväčšieho marxistu dneška, Jozefa Vissarionoviča Stalina. Je rovnakým triumfom ideí marxizmu-leninizmu ako víťazstvo Sovietskeho sväzu nad fašistickými nepriateľmi ľudskej civilizácie a kultúry vo Veľkej vlasteneckej vojne, ako je vznik ľudových demokracií a ich rozvoj k socializmu, ako je víťazstvo ľudu, vedeného komunistickou stranou, v 475-miliónovej Číne, ako je zriadenie Nemeckej demokratickej republiky, ako je oslobodzovací zápas potlačených koloniálnych národov na čele s Kóreou, s ktorou sa solidarizujú proti americkým imperialistickým agresorom všetci mierumilovní a čestní ľudia na svete.

Len idey marxizmu-leninizmu, ktorých uskutočňovanie oslobodzuje pracujúcich z vykorisťovania a otročenia a prináša slobodu potlačeným koloniálnym národom, vedia budiť opäť vieru vo vedu, v ľudské myslenie a konanie, v ľudskú prácu a spoluprácu ako zdroj blahobytu a šťastia pre všetkých.

Naopak je to v kapitalistických štátoch. Lenin konštatoval vo svojom rozbere imperialistického obdobia kapitalizmu, že v tomto období kapitalizmus už hatí rozvoj výrobných síl. Toto zistenie Leninovo platí i dnes, ba platí azda dvojnásobne. Jediné východisko z rozporov kapitalizmu a súčasne, pravda, hlboký prameň obohacovania vidia imperialisti — najmä najagresívnejší z nich, americkí monopolisti — vo vojnách, takže v Spojených štátoch amerických badať dnes „prosperitu“ nanajvýš v tých priemyselných odvetviach, ktoré pracujú pre zbrojenie. Ináč zachvacuje

kríza v kapitalistických štátoch jedno priemyselné a hospodárske odvetvie za druhým. Táto situácia, prirodzene, výdatne poznamenáva aj stav buržoáznej vedy.

Hatenie výrobných síl hatí aj rozvoj vied. Zamierenie kapitalistického hospodárstva na vojnu zameriava aj buržoáznu vedu — na vojnu. Charakteristické je, ako buržoázna veda náročky obchádza štúdium atomovej energie pre mierové účely a venuje svoje služby len výrobe bômb a superbômb ako nástrojov hromadného ničenia. Dôvod, že atomová energia je málo rentabilná, že je príliš drahá pre mierové účely, je v kapitalistickom svete bežný. Americký atomistik Lawrence R. Heavsted prikrečil k tejto problematike pri počítačom stroji. Vypočítal, že efektívnosť atomovej energie je oveľa vyššia, keď vybuchne atomová bomba, ako keby sa atomová energia užívala na mierové ciele. Hodnota vecí, ktoré môže zničiť shodená atomová bomba, dosiahla totiž v jeho výpočtoch také obrovské číslo, aké — podľa jeho mienky — mierové využívanie atomovej energie nikdy nemôže dosiahnuť. Uzáver, ktorý z toho vyplýva pre „vedu“, je jasný: venujme svoje sily tomu, aby atomové bomby mohli ničiť čo najväčší počet ľudí a čo najväčšie hodnoty, a nemárnime svoj čas na malicherné mierové ciele, ktoré sú málo „efektívne“! Až k takýmto beštiálnym, ľudozrútskym „myšlienkam“ dospela americká buržoázna veda, ak sa tu vôbec ešte o myšlienkach dá hovoriť.

Kto by chcel nájsť pramene tohto „myslenia“ amerických buržoáznych vedcov, musel by ich hľadať tam, kde sa v poslednej inštancii vôbec rozhoduje o činnosti vedcov v kapitalistických štátoch: v kabinetoch veľkokapitalistov. Americkí monopolisti nemajú záujem na mierovom využívaní atomovej energie, lebo sa boja, že by prišli o svoje kapitálové investície, ktoré vložili do elektrární a iných priemyselných podnikov a zdrojov surovín, ktoré by atomová energia nahradila. To znamená, že kapitalisti zámerne zdržujú rozvoj výrobných síl — i rozvoj vedy.

Teórie o rentabilnosti a nerentabilnosti atomovej energie — ku ktorým sa svorne družia aj rovnako kanibalské úvahy o tom, že človeku, keď je raz mŕtvy, je už jedno, ako zomrel: či ho zabila guľka, či atomová bomba, alebo baktérie v bakteriologickej vojne — nevznikli len z priameho podnetu kapitalistov, ktorí rozhodujú o výrobe i o vede — a radi by rozhodovať i o celej budúcnosti ľudstva — len s hľadiska svojich ziskov. Sú to aj dôsledky *idealistickej* filozofie ako základu úpadkovej buržoáznej ideologie. Idealistická filozofia sa začala odtrhnutím myslenia od skutočnosti, učením, že skutočnosť je len našou predstavou alebo dokonca len predstavou môjho ja, aby mohla dekrétovať skutočnosti svoje myšlienky. Takáto idealistická filozofia vedie priamo nielen napr. k Sartreovmu existencializmu, ale aj k zverskému nacionalizmu a šovi-

nizmu, k hitlerovskému alebo aj americkému rasizmu, k diskriminácii — rás a národov v záujme ich vykorisťovania a utlačania, ku kolonizátorským teóriám vôbec, medzi ktoré patrí aj teória kozmopolitizmu, podľa ktorej sa majú európske aj iné kultúrne národy vzdať svojej politickej nezávislosti, hospodárskej samostatnosti i vlastnej kultúry, aby mohla o ich osudoch rozhodovať terajšia najvyššia rasa: americkí monopolisti.

Idealistická filozofia v kapitalistických štátoch hatí aj rozvoj fyziky a prírodných vied. Na krízu fyziky upozornil Lenin už r. 1908 vo svojom *Materializme a empiriokriticizme*. Kríza buržoáznej fyziky trvá dosiaľ, ba prehlbuje sa. Je to filozofický idealizmus, ktorý bráni buržoáznym biologom prijať mičurínsko-lysenkovské učenie o tom, že znaky a vlastnosti, ktoré rastlinné a živočíšne organizmy získavajú za svojho života, môžu sa dediť, učenie, ktoré viedlo a aj naďalej vedie v Sovietskom sväze — a povedie aj v ľudovodemokratických štátoch, i v našom štáte — k ohromnému rozkvetu pôdohospodárstva. Naproti tomu v buržoáznej biologii stále ešte platí teória Weissmanna, Morgana a Mendela, podľa ktorej vývin organizmu riadi akási osobitná dedičná látka v jadre pohlavnej bunky, ktorá je nesmrteľná a neprechádza nijakými závislými zmenami — čo je vyslovene metafyzické a idealistické monstrum. Súdr. Ždanov upozornil vo svojej známej reči k filozofom r. 1947 na buržoázných atomových fyzikoch, ktorí celkom vážne tvrdia, že elektrón má „slobodnú vôľu“. Takýchto príkladov by sa dalo uviesť hocikolko.

Aký uzáver možno vyvodíť zo všetkého toho, čo sme si tu povedali o buržoáznej vede a idealistickej filozofii? Z terajšieho stavu buržoáznej vedy a filozofie môže vyplynúť pre slovenských vedeckých pracovníkov a osobitne aj pre filozofov len jeden uzáver: oslobodiť sa od všetkých vplyvov idealistickej filozofie, odhaľovať všetky nesprávne a škodlivé tézy, ku ktorým dospela buržoázna veda pod vplyvom svojej nesprávnej metodologie, alebo priamo pod vplyvom rozkladajúceho sa kapitalistického zriadenia, či na „spoločenskú objednávku“ panujúcich kapitalistických kruhov. Nesmieriteľná bojovnosť proti buržoáznej idealistickej filozofii a proti klamným učeniám buržoáznej vedy — taká má byť jedna z hlavných vlastností slovenských pokrokových filozofov.

Spomenul som niekoľko faktov, ktoré svedčia o tom, že buržoázna veda a filozofia v imperialistických štátoch je úplne zapriahnutá do služieb podnecovateľov vojny. Svojím službičkovaním krvavým plánom a už aj krvavým agresívnym činom imperialistov znetvoruje táto veda a filozofia svoju tvár a opúšťa akúkoľvek základňu vedy. Československí vedeckí pracovníci a v ich radoch aj slovenskí filozofi stoja v opačnom tábore, v tábore mieru, ktorý znamená nesmieriteľný boj nielen proti imperialistickým podnecovateľom vojny, ale aj proti ich pseudovedec-

kým a pseudofilozofickým lokajom a hlásnym trúbam. Najmä pri príležitosti varšavského II. svetového kongresu obrancov mieru možno povedať, že celá masa slovenských vedeckých a kultúrnych pracovníkov, slovenskej inteligencie, vernej svojmu národu a vlasti, patrí spolu s našou robotníckou triedou a s naším pracujúcim roľníctvom do niekoľkostomiliónového mierového tábora, ktorého reprezentanti prehovorili v týchto dňoch vo Varšave. V zástupoch týchto obrovských mäs všetkých krajín a všetkých národov bojuje aj slovenská inteligencia spolu s celým československým ľudom — pod vedením hlavnej sily mieru, Sovietskeho sväzu — proti imperialistickej agresii, proti intervencii amerických imperialistov v Kórei, za zákaz atomovej bomby a iných zbraní hromadného ničenia a za mier na celom svete. No ako naši robotníci a aj mnohí roľníci-družstevníci podpisujú mierové záväzky, aby v boji za mier urýchlili výstavbu socializmu a upevnili našu republiku, podobne zaväzuje protivojnový, mierový postoj aj našich kultúrnych pracovníkov. Zaväzuje aj našich filozofov, aby svojou prácou posilňovali ideologický front, ktorý je nerozlučnou a veľmi dôležitou súčiastkou celkového úsilia o vybudovanie socializmu v našej republike.

Vraciam sa k úlohám vedy a špeciálne filozofie na Slovensku. Hovoril som v úvode o tom, ako sa radostne mení tvár Slovenska, keď o jeho osude rozhoduje robotnícka trieda spolu s celým pracujúcim ľudom, pod vedením Komunistickej strany Československa, keď je výstavba Slovenska, najmä jeho industrializácia v smysle leninsko-stalinskej národnostnej politiky celoštátnou otázkou, spoločným problémom českého i slovenského ľudu. No nepretvára sa len hospodárska základňa našej spoločnosti. Vidíme už aj zrejmé znaky toho, že u nás nastáva aj rozvoj novej, ľudovodemokratickej socialistickej ideologie. Nemám tu na mysli socialisticкую vedeckú a filozofickú tvorbu a popularizačnú prácu, ktorá je ešte slabá. Myslím na stúpanie socialistickeho uvedomenia robotníckej triedy a na rozvíjajúce sa nové smýšľanie nášho ľudu, našich pracujúcich roľníkov, našej novej mládeže, myslím na prerod veľkej časti našej inteligencie a na vznik novej, socialistickej inteligencie atď. Toto nové smýšľanie a vznikajúca nová morálka ukazuje svoje výsledky najlepšie v praxi: v rozvoji socialistickeho súťaženia a údernického hnutia v závodoch, ktoré vedú ku zvyšovaniu produktivity práce, v iniciatívnych činoch našej vyspelej technickej inteligencie, v družstevnom pionierstve našich roľníkov, v impozantných stavbách našej mládeže, v činnosti učiteľov-priekopníkov atď.

No nielen to. O priaznivých zmenách v ideologii našej spoločnosti svedčí aj masové štúdium marx-leninskej a — na to by som tu chcel osobitne upozorniť — špeciálne filozofickej literatúry. Svedčia o tom náklady kníh, ktoré u nás vyšly od oslobodenia. V nakladateľstve Pravda

vyšly *Dejiny VKS(b)*, ktoré obsahujú aj Stalínovu základnú filozofickú prácu *O dialektickom a historickom materializme*, dosiaľ nákladom 80.000 a práve sa dotlačuje ďalšie vydanie nákladom 30.000 exemplárov. Okrem toho spomenuté Stalínovo dielo *O dialektickom a historickom materializme* vyšlo aj osobitne, dosiaľ vo viacerých vydaniach nákladom 75.000 exemplárov. Stalínove *Otázky leninizmu* vyšly nákladom 60.000, Stalínove *Sobrané spisy* vychádzajú nákladom 50.000, Marxov a Engelsov *Manifest komunistickej strany* nákladom 65.000. Okrem toho vyšly Engelsove spisy *Pôvod rodiny, súkromného vlastníctva a štátu*, *Vývin socializmu od utópie k vede*, *Ludovít Feuerbach a zavŕšenie nemeckej klasickej filozofie* — a mnoho jednotlivých spisov Marxa, Lenina a Stalína nákladom desaťtisíc alebo niekoľkodesaťtisíc výtlačkov. Kto mohol kedy čo len tušiť, že slovenské preklady filozofických spisov alebo iných diel klasikov marxizmu-leninizmu budú na Slovensku vychádzať v takýchto veľkých nákladoch a že tieto spisy budú skutočne študovať veľké masy pracujúcich ľudí?

Myslím, že je to veľmi vážne upozornenie všetkým našim filozofickým a kultúrnym pracovníkom, ktorí majú vzťah k vedeckej filozofii. Na ideologickom a osobitne aj filozofickom poli nastala i na Slovensku — ako aj v celej republike — nová situácia. Súdr. Ždanov povedal v spomenutej už reči k sovietskym filozofom, keď charakterizoval marxistickú filozofiu, že marxizmus je prekonaním starej filozofie, keď bola filozofia výsadou niekoľkých vyvolencov-aristokratov ducha, že v podobe marxizmu sa stala filozofia vedeckou zbraňou v rukách proletárskych mäs, bojujúcich za svoje oslobodenie z kapitalizmu — tento výrok s. Ždanova platí teraz už aj o Slovensku. To je veľmi vážny poznatok pre našich filozofických pracovníkov. Učí ich, že už je čas, aby strhli všetky bariéry, ktoré ich delia od našich pracujúcich mäs, aby strhli všetky hrádze, ktoré ich delia od takej filozofickej práce, akú potrebuje naša robotnícka trieda a naše pracujúce masy vo svojom boji proti zvyškom kapitalizmu, vo svojej tvorivej práci pri výstavbe socializmu.

No nové u nás je nielen to, že masy členov i nečlenov strany, masy pracujúcich študujú marxizmus-leninizmus a že u nás už nastal rozvoj socialistickej ideologie. Nové je u nás aj to, a najmä to, že tento vývin nie je ešte ani zďaleka dostatočný, že štúdium marxizmu-leninizmu ani v strane, ani mimo strany, ani v školách rôznych stupňov, počítajúc medzi ne i školy vysoké, nie je ešte ani zďaleka dost hlboké, o zaostávaní našej vedy a filozofie ani nehovoriac. Súdr. Široký vo svojom referáte na IX. sjazde KSS rátal nedostatočné uplatňovanie marx-leninskej ideologie v našej ľudovodemokratickej spoločnosti medzi najväčšie nedostatky strany. Nemôže byť sporu o tom, že vedomie u nás značne zostáva za bytím, za našim hospodárskym a spoločenským vývinom

k socializmu. Zaostávanie vedomia za bytím je pri tvorení novej spoločnosti zákonitým zjavom. Ale to neznamená, že sa môžeme s týmto zaostávaním uspokojovať. Zaostávanie ideologického frontu je u nás vážnym nebezpečenstvom, lebo prežitky kapitalistickej ideológie vo vedomí ľudí zdržujú náš vývin k socializmu a nadrážajú triednym nepriateľom robotníckej triedy, tým skôr, že zostrujúci sa triedny boj na prechode od kapitalizmu k socializmu znamená, že sa zostruje aj ideologický boj. Úlohou našich filozofických a vôbec vedeckých pracovníkov je pracovať zo všetkých síl za prenikavejšie a prenikavejšie víťazstvo ideológie robotníckej triedy, ideológie pokroku, socializmu.

U nás je ešte dosť rozšírený názor, ktorý dlho propagovali vulgarizátori a aj protivníci marxizmu, že marxizmus uznáva za aktívneho činiteľa vo vývine spoločnosti len hospodársku základňu, kým nadstavbe, najmä ideologickej, nepriznáva nijaký vplyv na vývin spoločnosti. Aký omyl! Je pravda, že marxizmus pokladá za hlavnú silu, ktorá určuje vývin spoločnosti od jedného zriadenia k druhému, spôsob výroby materiálnych statkov — a to je jediná vedecky správna teória, potvrdená skutočnosťou. Ale Marx a Engels znova a znova upozorňovali na to, že nadstavba vplýva spätne na základňu. A súdr. Stalin veľmi dôrazne upozorňuje, že nové spoločenské idey a teórie, keď raz vznikly, stávajú sa veľmi závažnou silou, ktorá uľahčuje vyriešiť nové spoločenské úlohy, ktorá uľahčuje spoločnosti napredovať. Súdr. Stalin poukazuje na „nesmierny organizujúci, mobilizujúci a pretvárajúci význam nových ideí, nových teórií, nových politických náhľadov a nových politických ustanovizní“, teda aj nového štátu, v našom prípade nášho ľudovodemokratického štátu a aktívnej účasti čo najširších mas na správe štátu. V tohoročnom svojom článku *O marxizme v jazykovede* súdr. Stalin opäť podčiarkol veľmi dôrazne aktívny vplyv nadstavby na tvorenie novej spoločnosti.

Čo vyplýva z týchto faktov? Že pri výstavbe novej, socialistickej spoločnosti pripadá veľký význam ideologickej práci — teda aj práci ideologických pracovníkov. Lenže ich vedecká práca musí byť ozaj marx-leninská, ozaj revolučná, ozaj úzko spojená so životom, ozaj úplne zamierená na výstavbu socializmu v našej republike.

Rektor Slovenskej univerzity, súdr. Hrušovský, hovoril vo svojom referáte konkrétne o úlohách našej filozofie. Diskusia iste zaujme stanovisko k týmto úlohám, aby z dnešnej konferencie mohli vyjsť smernice pre našich filozofických, vedeckých a pedagogických pracovníkov, schválené ich predstaviteľmi.

Ja by som chcel poukázať len na niekoľko hlavných úloh.

Prvou úlohou našich filozofických pracovníkov, ako aj všetkých pedagógov, čo vyučujú filozofiu a občiansku náuku, ba aj všetkých

našich vedeckých pracovníkov a učiteľov je, aby zúčtovali s vplyvmi a prežitkami kapitalistickej ideológie, aby proti nim denne bojovali, aby ofenzívne bojovali proti zahraničnej reakčnej buržoáznej filozofii a proti akémukoľvek podliehaniu zahraničným buržoáznym ideologickým smerom a učeniám. Aby boli schopní tohto boja, musia si dostatočne ujasniť a osvojiť základy marxizmu-leninizmu. Ale skutočne by si ich neosvojil nikto, kto by sa aj s marx-leninskou teóriou, najrevolučnejšou teóriou všetkých čias, uchýlil izolovane do skleníka. Marx-leninskú teóriu do dôsledkov pochopia iba tí, čo hneď od začiatku a sústavne budú pozorne sledovať praktické problémy našej výstavby a budú v úzkom spojení s pracujúcim ľudom, s jeho úsilím, s jeho problémami, radosťami a starosťami. Len tak sa budú vedieť naši filozofickí pracovníci ozaj orientovať na najživšie problémy našej spoločnosti, na problémy našej výstavby.

Medzi najnebezpečnejšie prejavy buržoáznej ideológie, proti ktorým nám prichodí zápasiť, patrí buržoázny nacionalizmus. Slovenská buržoázia rada užívala túto otravnú zbraň v konkurenčnom boji proti inonárodnej buržoázii, najmä aj proti českej buržoázii, a len zo svojich sebeckých, koristníckych záujmov štvála slovenský ľud proti českému ľudu, proti českému národu. Český a slovenský ľud zvíťazil jednotne nad svojimi českými i slovenskými vykorisťovateľmi a len ich pevná družba, len pevná jednota a svornosť slovenského ľudu s pracujúcimi všetkých národností v našej republike, len oddanosť Sovietskemu sväzu, len veľké zásady proletárskeho internacionalizmu, spojené s naším hlbokým československým vlastenectvom, povedú nás vpred, k socializmu a mieru. Preto patrí boj proti buržoáznemu nacionalizmu medzi naše najzávažnejšie povinnosti na ideologickom fronte.

Buržoázny nacionalizmus ako aj iné buržoázne náhľady zakotvily, prirodzene, aj v našej vede, kde narobily a dosiaľ spôsobujú mnoho zla. Bude čestnou úlohou našich filozofických pracovníkov, aby v boji proti nim kráčali v prvých radoch.

Ozajstný úspech tohto boja, ako aj ozaj zdravý vývin našej filozofie a vedy vôbec predpokladá, že si naši filozofickí a vedeckí pracovníci osvoja v čo najväčšej miere metódu kritiky a sebakritiky, ustavičného slobodného boja názorov.

Druhou vážnou úlohou našich filozofických pracovníkov je, aby pomáhali ostatným vedám bojovať proti idealistickému svetonáhľadu, nakoľko sa usalašil v jednotlivých našich vedných disciplínach. Vieme, že idealizmus nadostač zamoril všetky vedné odbory na Slovensku. Ďalšou úlohou je, aby pomáhali ostatným vedám osvojovať si a vypracovávať vlastnú marxistickú metodológiu.

Po tretie je potrebné, aby naši filozofickí pracovníci pozorne sledovali vývin prírodných vied, najmä v Sovietskom sväze, a aby študovali vše-

obecné zákonitosti, ku ktorým prírodné vedy dospievajú. Je to potrebné preto — na čo už upozornil veľmi dôrazne Engels — lebo objavy prírodných vied pomáhajú rozvíjať a zdokonaľovať metódu dialektického materializmu. Ale u nás je toto štúdium filozofických pracovníkov potrebné aj preto, aby mohli podporovať rozvoj našich prírodných a technických vied, keďže tieto — ako na to upozornil súdr. Baštovanský na IX. sjazde KSS — pre priemyselnú a hospodársku zaostalosť Slovenska zaostaly, no pre výstavbu socializmu majú mimoriadny význam. Po štvrté treba oveľa intenzívnejšie ako dosiaľ študovať historický materializmus ako aplikáciu dialektického materializmu na vývin spoločnosti. Bude to veľká pomoc našim historikom, aby vedeli naozaj spracovať slovenské dejiny ako dejiny pracujúceho ľudu, predovšetkým v najpokrokovejších stopách. Naším filozofickým pracovníkom však prichodí študovať aj terajší vývin našej spoločnosti, problémy výstavby socializmu, priebeh a formy triedneho boja, činnosť a problémy nášho ľudovodemokratického štátu, aby mohli skúmať všeobecné zákonitosti nášho spoločenského vývinu.

Úlohou našich filozofických pracovníkov je: starať sa popularizačnou prácou o čo najúčinnjšie presvedčovanie všetkého nášho ľudu, že náš vývin k socializmu je zákonitý, že je najvyšším záujmom všetkých pracujúcich, záujmom slobody a bezpečnosti národa i Republiky a že konečné víťazstvo socializmu nielen u nás, ale na celom svete je isté a nevyhnutné.

Pravda, tieto veľké úlohy budú viesť naši filozofickí pracovníci plniť iba vtedy, keď budú neúnavne čerpať z hlbokej studnice sovietskej filozofickej vedy.

Po piate pokladám za potrebné, aby Filozofický ústav SAVU organizačne podchytil širší káder pracovníkov, a to aj na vidieku — i učiteľov a profesorov, ktorí formujú názor mládeže na život a spoločnosť, i stranníckych a iných propagandistov, prednášateľov, publicistov atď. — aby ich prácu ako kolektívnu prácu plánoval a organizoval.

Končím devízou, ktorú dal súdr. Štefan Baštovanský na IX. sjazde KSS slovenskej vede: „Treba celú slovenskú vedu postaviť na pevný základ marxizmu-leninizmu, udomáčniť v nej bez výhrad metódu dialektického a historického materializmu, postaviť vedu do služieb veľkého budovateľského úsilia pracujúcich, uviesť jej ciele do súladu s cieľmi robotníckej triedy — s budovaním socialistického spoločenského poriadku v našej vlasti.“

V tomto smysle prajem vašej konferencii veľa úspechu. Prajem slovenským filozofickým pracovníkom, aby plnili svoje veľké úlohy čo najlepšie pre víťazstvo socializmu v našej vlasti a pre mier a bratstvo národov na celom svete.